

“Jiletli Teller” veya Batı Balkanlar’da Mültecileri Durdurma Stratejisinin Sonuçları

Selvet Çetin

İnsan Hakları Araştırmaları Derneği Üyesi

Suriye’deki mevcut durum, kitlesel göçlerin hedefi olan Avrupa Birliği ülkelerini siyasi, hukuki ve insani yönüyle geniş bir krizin içine doğru sürüklüyor. Mültecileri Türkiye’ye bırakarak uluslararası yükümlülüklerinden kurtulmak isteyen Batılı güçlerin mali yardımlarla bu süreci yönetebilmeleri ise neredeyse imkansız. Krizin neden ve sonuçlarıyla bir bütün olarak görülmemiş, sınırlardaki birtakım önlemlerle çözülmek istenmesi, düzensiz göçün ulaştığı devasa boyutun görülmesini de ne yazık ki engelliyor.

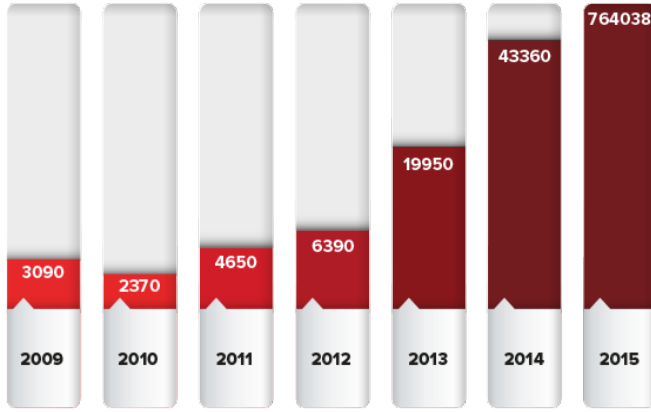
Balkanlarda tırmanan mülteci krizi, Schengen Anlaşması’nın tarafları arasında yeni gerilimlere yol açtığı gibi, bölge ülkelerinin sınır kontrolleriyle ilgili anlaşmazlıklarını tırmandırarak görünüyor. Son olarak Avusturya’nın Yunanistan’ı mülteci akınını durdurmak için yeterince önlem almamakla suçlaması üzerine Yunanistan, Viyana’daki büyükelçisini geri çekti. Avusturya’nın girişimiyle ve Yunanistan devre dışı bırakılarak yapılan bölgesel zirve toplantısında ise Brüksel’e göç konusunda yeni öneriler sunuldu. Avusturya, Slovenya, Bosna-Hersek, Kosova, Sırbistan, Hırvatistan, Bulgaristan, Arnavutluk, Karadağ ve Makedonya imzasını taşıyan bildiriye, mülteci kriziyle mücadelenin tek bir ülkeye yüklenemeyeceği ve Schengen Anlaşması hükümlerinin uygulanması gerektiği ifade edilerek, birlik politikalarının çökmek üzere olduğuna dikkat çekildi. Kitlesel göç hareketleri, bölge ülkelerinin bu krizi yönetme kapasitelerini ciddi biçimde aşındırarak durumda. Ege Denizinde yoğunlaşan düzensiz göç, Avrupa Birliği’nin güvenlik duvarlarını inşa etmeye çalıştığı Batı Balkanlarda siyasal ve toplumsal krizlere zemin hazırlıyor.

Mültecilerin, AB ülkelerine göç ederek daha güvenli bir yaşama kavuşma isteği, Balkanlarda tel örgülerle çevrili uzun ve çileli bir yolculuğa dönüşüyor. Yunan adalarındaki mültecilerin transit geçiş güzergahı olarak bu ülkeden Makedonya, Sırbistan, Macaristan ve Avusturya rotasını izleyip Batı Avrupa'ya yönelmesi, Balkan koridorunda büyük bir sıkışmayı da beraberinde getirdi. Birlik ülkelerinin Yunanistan'ı sınır güvenliği konusunda baskı altına alması ve Kos Adası gibi 5 Yunan Adasında sığınmacılar için "Bekleme Merkezleri" kurulmak istenmesi, yerel halk arasında mültecilere karşı tepkilerin yükselmesine neden oldu.

Jiletli Tel Örgülere Hoş Geldiniz!

Yunanistan, mültecileri ilk karşılayan birlik ülkesi olduğu için iltica hukukunun gerektirdiği statü belirleme uygulamasının da yapılması gereken bölge konumundadır. Ancak Yunanistan hem Türkiye ile arasındaki geri kabul anlaşmasındaki hükümleri kendi lehine yorumlayarak hem de Türkiye'yi 3. güvenli ülke olarak ilan etmesi dolayısıyla uluslararası koruma altındaki mülteci ve sığınmacıları göçmenler gibi aynı uygulamaya tabi tutup geri göndermeye çalışıyor. Yunanistan'ın bir başka talebi de AB ülkelerinin kota yöntemiyle mültecileri kabul etmesidir. Fakat Macaristan, Slovakya ve Çek Cumhuriyeti gibi ülkeler bu talebe karşı çıkmakta ve Almanya'nın Türkiye ile anlaşarak mültecileri geri gönderme işlemini hızlandırmasını istemektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), 2015 yılında Türkiye üzerinden Yunanistan'a 844 bin kişinin geçtiğini, Balkan rotasındaki mültecilerin yüzde 80'ini kadınlar ve yaşları 13-19 arasındaki çocukların oluşturduğunu raporlamıştır. Bu bilgiler, Yunanistan'daki mülteci akınının ulaştığı düzeyi göstermektedir.

Batı Balkan ülkelerindeki yasadışı sınır geçişleri.

Kaynak: Frontex <http://frontex.europa.eu/trends-and-routes/western-balkan-route/>

Makedonya ise geçtiğimiz yaz aylarında Yunanistan sınırındaki yığılmayı önlemek amacıyla bu ülkeyle olan sınırına tel örgü çekmişti. 2016 yılının ilk aylarından itibaren sınırlarını mültecilere kapatan Makedon Hükümetinin binlerce mülteciye karşı güç kullanması, uluslararası insancıl hukukun hiçe sayıldığı anlamına geliyor. Çok sayıda mültecinin tren ve otobüs garlarındaki bekleyişleri, son derece kötü fiziksel koşullarda yaşamak zorunda kalışları, krizin önemli bir parçasının Balkanlarda yaşandığını gösteriyor. Makedonya’dan Sırbistan’a ulaşabilen mültecileri ise burada da benzer uygulamalar bekliyor. Hırvatistan, mülteci ve göçmenlerin Avusturya ve Slovenya’ya geçişlerine izin vermediği için Sırbistan hem bu ülkeyle hem de Macaristan’la sıkça problem yaşıyor ve sınırlarını kapatıyor.

Yasadışı düzensiz göç trafiğinin Balkanlarda insan kaçakçılığını büyük bir sektör haline getirdiğini söylemek mümkün. Türkiye’de karşılaştığımız gibi, birçok Suriyeli bu ticaretin aracı haline getiriliyor ve mülteciler aynı zamanda suç işlemeye teşvik ediliyor. Macaristan, sığınmacıların Balkan koridorundan çıkışları için kullandıkları en önemli güzergahlardan biri olsa da, Macar hükümeti diğer bölge ülkelerinin izlediği acımasız güvenlik politikalarını taklit ederek Sırbistan sınırını jiletli tel örgülerle çevirme yoluna gitti. Macaristan’ın Avrupa Birliği tarafından üye ülkeler için hazırlanan zorunlu mülteci kotasını referanduma götüreceğini açıklaması ise diğer ülkelere örnek olabilir. Muhafazakar Başbakan Viktor Orbán’ın zorunlu mülteci kotası uygulamasını reddetmesinin arka planında, toplumsal dokunun bozulacağına ve güvenlik endişelerinin artacağına dair yaygın propagandanın bulunduğu

görülüyor. Mültecilerin durumunun insani kaygılarla değil, güvenlik politikalarıyla ele alınması insan hakları hukukunun ağır biçimde ihlal edilmesine yol açıyor.

AB'nin uluslararası hukuku çiğneyerek mültecileri geri ittiren uygulamalarının bedelini şu ana kadar Türkiye ile birlikte Balkan ülkeleri ödemek zorunda bırakıldı. Mali yardımlarla göçü önlemek ve Türkiye'yi göçmen deposu haline getirmek isteyen Brüksel, soruna kapsamlı bir çözüm getirmekten ve elini taşın altına sokmaktan hep kaçındı. Savaşın çıkmasında, sürmesinde ve mülteci krizinin bu hale gelmesindeki merkezi rolü itibarıyla Avrupa Birliği ülkelerinin güvenlik paranoyası daha ciddi felaketlere yol açacak. Geçtiğimiz günlerde Almanya'nın Bautzen kasabasında mültecilerin kaldığı bir binada çıkan yangını, çevrede toplanan kalabalığın sevinç çığlıklarıyla izlemesi ve itfaiyenin müdahalesine engel olması gibi nefret içeren suç ve eylemlerin yakın bir dönemde Balkanlarda da görülmesi şaşırtıcı olmayacak. Mültecilerden adeta tiksinti duyma noktasına gelen Batı toplumlarındaki ırkçılık, ayrımcılık ve İslam düşmanlığının tırmanmasını önlemek için mültecilerin kesinlikle uluslararası koruma hükümlerinden yararlandırılması gerekecek.